

Adrian Brisku (ed.)

**Sto let
česko(slovensko)-
-albánských vztahů**

Vzájemné sympatie
a rostoucí interakce

STO LET ČESKO(SLOVENSKO)-ALBÁNSKÝCH VZTAHŮ VZÁJEMNÉ SYMPATIE A ROSTOUCÍ INTERAKCE

Adrian Brisku (ed.)

Recenzenti:

doc. PhDr. Ladislav Hladký, CSc., Historický ústav AV ČR

Mgr. Tomáš Chrobák, Ph.D., Fakulta humanitních studií UK

Autoři:

Orkida Backus Borshi

Adrian Brisku

Robert Dobra

Matěj Křepinský

Ilirian Kuka

Ana Lalaj

Jaroslav Ludva

Piro Milkani

Artan Puto

Přemysl Vinš

Vydala Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum

Praha 2022

© Univerzita Karlova, 2022

Text © Adrian Brisku et al., 2022

Editor © Adrian Brisku, 2022

Grafická úprava a obálka Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

„Tato monografie vznikla v rámci systému podpory fakultních monografií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy.“

ISBN 978-80-246-5250-4 (pdf)

ISBN 978-80-246-5248-1

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

Místo úvodu: více než sto let česko-albánských diplomatických vztahů (<i>Adrian Brisku</i>)	7
Část I Počátky vzájemného poznávání: mezi první a druhou světovou válkou	21
Vzpomínky českých vojáků sloužících během první světové války v Albánii (<i>Přemysl Vinš</i>)	23
Češi v albánských horách: etnografie severoalbánských horských kmenů v době 1. světové války v díle Karla Sellnera (<i>Robert Dobra</i>)	36
Období mezi dvěma světovými válkami jako počátek československo-albánských diplomatických vztahů (<i>Matěj Křepinský</i>)	52
Část II Od posilování vztahů k jejich ochlazení: období od konce druhé světové války až do pádu železné opony	69
Sovětská okupace Československa v roce 1968 a postoj albánského komunistického vedení k potlačení pražského jara: přes Prahu směrem k Pekingu (<i>Artan Puto</i>)	71
Několik specifík ekonomických a obchodních vztahů mezi Albánií a Československem v době komunismu (<i>Ana Lalaj</i>)	92
Československo-albánské kulturní vztahy po roce 1945 (<i>Piro Milkani</i>)	109

Část III Užší vazby založené na vzdělání, evropské integraci, investice a turismu: postsocialistická dynamika	119
Znovuobnovení albanistiky na Univerzitě Karlově v Praze (<i>Orkida Backus Borshi</i>)	121
Současné česko-albánské vztahy (<i>Ilirian Kuka</i>)	128
Turismus – skrytý, avšak efektivní nástroj integrace (<i>Jaroslav Ludva</i>)	134
Summary	138
O autorech	139

Místo úvodu: více než sto let česko- -albánských diplomatických vztahů¹

Adrian Brisku

Dne 5. července 2022 si Česká republika a Albánská republika připomenou sto let od navázání vzájemných diplomatických vztahů. Toto jubileum je důvodem, abychom se ptali, jak se tyto vztahy zrodily, zkoumali, jak se vyvíjely, a abychom se zamysleli i nad tím, kam vazby mezi těmito oběma malými národy a zeměmi směřují a jak jsou vnímány z různých úhlů pohledu, a diskutovali o tom.

Tyto otázky byly nadneseny a diskutovány nejen z pohledu diplomacie, ale také kultury, obchodu, ekonomiky a zejména přímých kontaktů mezi Albánci a Čechy, které přesahují časový rámec jednoho století. Česko-albánským vztahům byla věnována vůbec první akademická konference nazvaná Česko(slovensko)-albánské vztahy: 100 let existence, která se uskutečnila dne 26. listopadu 2020. Uspořádal ji Institut mezinárodních vztahů² ve spolupráci s Katedrou jihoslovanských a balkanistických studií.³ Obě pracoviště jsou součástí Univerzity Karlovy. Této jednodenní konference, jež kvůli světové pandemii covid-19 proběhla online, se zúčastnili čeští a albánští historici, badatelé, velvyslanci i bývalí velvyslanci. Na konferenci přednesené příspěvky tvoří základ této kolektivní monografie s názvem: *Sto let česko(slovensko)-albánských vztahů. Vzájemné sympatie a rostoucí interakce.*

-
- 1 Text byl ve své původní verzi napsán albánsky, z albánštiny do češtiny jej přeložil Přemysl Vinš.
 - 2 Chci poděkovat vedoucímu tohoto institutu docentu Tomáši Nigrinovi za kolegiální a finanční podporu pro uskutečnění konference a vydání monografie, dále pak Přemyslu Vinšovi za překlad příspěvků z albánštiny do češtiny.
 - 3 Také chci poděkovat kolegovi a vedoucímu této katedry doktoru Jaroslavu Otčenáškoví za kolegiální a finanční podporu a Mariu Ločkovi za přepis několika příspěvků a za redakci příspěvků v albánštině.

Prvotní myšlenka prozkoumat historické vztahy mezi oběma státy a národy se zrodila na počátku roku 2019 v prostorách albánského velvyslanectví v Praze, během rozhovoru s velvyslancem Albánie, panem Ilirianem Kukou⁴. Pan velvyslanec mě tehdy pozval, abychom probrali možnosti, jak zintenzivnit a podpořit aktivity mezi oběma zeměmi a společnostmi. Jako historik moderních dějin, působící od roku 2017 na Institutu mezinárodních vztahů Univerzity Karlovy a zabývající se moderní albánskou a gruzínskou historií, dějinami reforem v osmanské a ruské říši a v neposlední řadě i českou historií na přelomu 19. a 20. století, jsem nápad probádat česko-albánské vztahy od počátku považoval za smysluplný. A to nejen kvůli tomu, že se přiblížilo stoleté výročí diplomatických vztahů, ale i kvůli zjištění, že albánská ani česká historiografie tomuto tématu dosud nevěnovaly systematický výzkum založený na archivních materiálech.

Chtěl bych zmínit detail z jedné korespondence pocházející z vrcholného období všestranných vztahů mezi Albánskou lidovou republikou a Československou republikou, kterou jsem objevil v Archivu Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Jedná se o korespondenci z roku 1955 mezi tehdejší Československou akademií věd a československým ministerstvem zahraničních věcí, ve které akademie žádá ministerstvo, aby se obrátilo na albánské velvyslanectví v Praze s žádostí, jestli by nějaký albánský historik mohl přijet na konferenci, která se konala při příležitosti desátého výročí osvobození země. Tato konference se týkala témat „Národní demokratická revoluce“ a „Dějiny lidových demokracií“ a uskutečnila se ve dnech 28. až 30. dubna 1955. Akademie věd obdržela odpověď, ve které bylo s lítostí oznámeno, že v Albánii nejsou žádné historikové, a to ani mezi albánskými studenty studujícími na československých univerzitách, již by mohli přednášet o těchto tématech. Albánští studenti na těchto univerzitách studovali obory přírodních věd, inženýrství, lékařské i umělecké obory, ale nikdo nestudoval historii.⁵ Dnes v postsocialistické době už tyto kapacity nechybějí, a naopak existuje malý, avšak zřetelný reciproční zájem mladých historiků a badatelů z obou zemí o albánská a česká (slovenská) témata, události, ideje či historické, kulturní a politické fenomény.

4 Prezident České republiky Miloš Zeman jmenoval v prosinci 2018 pana Kuku velvyslancem Albánské republiky v Praze.

5 Archiv Ministerstva zahraničních věcí (AMZV), sekce států světa, 1945–1959, f. I, svazek 5, Odpověď albánského velvyslanectví v Praze ze dne 27. dubna 1955 na notu československého ministerstva zahraničních věcí ze 17. března 1955.

Fakt, že dodnes našemu tématu nebyla věnována dostatečná a všestranná pozornost, je třeba chápat v tom kontextu, že se albánští i čeští historikové spíše než událostmi, aspekty a osobnostmi z moderní historie obou těchto států a národů zabývali vztahy svých zemí se sousedy nebo světovými mocnostmi; s některými z nich přitom bezprostředně sousedí. Tento pohled nás přivádí na půdu světových dějin, v nichž rezonují témata válek, míru a diplomacie, ideologických a civilizačních střetů nebo interakcí, jako např. těch obchodně-ekonomických, ze kterých se může zdát, že mezi Albánií a Českem neexistují žádné přímé vazby. Přesto v albánské ani české historiografii nechybějí texty o Albánii a Česku, tedy o zemích, jež spolu nesousedí a ve srovnání s většími zeměmi evropského kontinentu nemohou být ani považovány za příliš mocné. Obě země jsou popisovány od počátků svého vzniku, tedy od 28. listopadu 1912, respektive 28. října 1918, jako aktivní aktéři světových dějin na našem kontinentu a v jejich vlastních regionech, v jihovýchodní Evropě a střední Evropě. Jako ilustraci toho, že se obě historiografie zaměřovaly na studie o vztazích se sousedními zeměmi, stojí za to uvést řadu českých historických a odborných prací o česko-německých,⁶ česko-rakouských,⁷ česko-slovenských,⁸ česko-ruských,⁹ česko-britských,¹⁰ česko-amerických,¹¹ česko-polských,¹² česko-južoslávských¹³ a dalších vztazích. Zatímco v albánské historiografii nalezneme

-
- 6 Viz např.: Radomír Luža, *The Transfer of Sudeten Germans: A Study of Czech-German Relations, 1933–1962* (London: Routledge, 1964); Zdeněk Beneš, Václav Kural, ed., *Facing History: The Evolution of Czech-German Relations in the Czech Provinces, 1848–1948* (Prague: Gallery, 2002); Břetislav Dančák, Vít Hloušek, *Towards Partnership: The Third Decade of Czech-German Relations* (Brno: Masaryk University, 2016).
 - 7 Ota Konrád, *Nevyvážené vztahy: Československo a Rakousko, 1918–1933* (Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012).
 - 8 Michal Marcháček, Gustáv Husák: A Political Biography with a Special Emphasis on Czech-Slovak Relations in the 20th Century (PhD diss., Charles University, 2017); Barbora Šedivá, *Forming of Identity through History Lessons: the Description of Czecho-Slovak Relations since the Middle Ages to Present in the Textbooks of the 20th Century* (BA Thesis, Charles University, 2014).
 - 9 Jan Němeček, Emil Voráček, ed., *Czech-Russian Relations in the 19th and 20th Centuries* (Prague: Historical Institute, 2011); Emil Voráček et al., *In the Interest of a Great Power: Czechoslovakia and the Soviet Union 1918–1948* (Prague: Historical Institute, 2019).
 - 10 Vít Smetana, *In the Shadow of Munich: British Policy towards Czechoslovakia, 1938–1942* (Prague: Karolinum Press, 2018).
 - 11 Ivan Dubovický, *Czechs in America and Czech-American Relations in the Course of Five Centuries* (Prague: Epoque, 2018).
 - 12 Tomáš Zahradníček, *Polish Lessons from the Prague Spring: three Essays on the History of the Political Thought, 1968–1981* (Prague, 2012).
 - 13 Pavel Hradečný, *Politické vztahy Československa a Jugoslávie v letech 1925–1928 v zahraničním i vnitřním kontextu* (Praha: Academia, 1988); Jan Pelikán, *Jugoslavia and the Prague Spring* (Prague: Faculty of Arts, Charles University, 2008); Milan Sovilj, *Czechoslovak-Yugoslav Relations*

mnoho prací o vztazích albánsko-italských,¹⁴ albánsko-řeckých,¹⁵ albánsko-britských,¹⁶ albánsko-amerických,¹⁷ albánsko-jugoslávských/srbských,¹⁸ albánsko-černoohorských¹⁹ a dalších. Z oblasti srovnávací historie pak mohou uvést i svoji studii pojmenovanou „Otázka bytí malého národa v habsburských českých zemích, osmanské Albánii a carské Gruzii na přelomu 19. a 20. století“²⁰, která je součástí obšírnější práce s názvem *Politika malosti v Evropě: velikost, identita a mezinárodní vztahy od 19. století*. V ní se poprvé pro období posledních desetiletí existence rakousko-uherské, resp. osmanské říše objevuje srovnání idejí formulovaných předními intelektuály a politickými osobnostmi obou malých národů – československým prezidentem Tomášem G. Masarykem nebo prvním československým předsedou vlády Karlem Kramářem, zakladatelem albánského státu Ismailem Qemalim nebo intelektuálem Sami Frashërim.²¹

O nějaké souhrnné studii všestranných vztahů mezi oběma zeměmi nemůže být řeč. Má smysl zmínit jen některé dílčí práce, které existují na obou stranách (té české i albánské). Mezi příspěvky albánských historiků k českým (československým) dějinám je tu můj článek o politicko-ekonomických názorech Masaryka a Kramáře během posledních desetiletí existence rakousko-uherské říše a v prvních letech československého státu a národa. Tato studie se jmenuje „Od vyjednávání s říší k vytvoření národního státu: případ českých zemí/Československa v politicko-ekonomickém uvažování Tomáše G. Masaryka a Karla Kramáře, od 90. let

in 1939–1941: From the Dissolution of the Czechoslovak Republic to the Occupation of the Kingdom of Yugoslavia (Prague: Faculty of Arts, Charles University, 2016).

- 14 Arben Cici, *Marrëdhëniet shqiptaro-italiane në vitet 1920–1934* (Tiranë: Afërdita, 2002); Muharrem Dezhgiu, *Shqipëria nën pushtimin italian (1939–1943)* (Tiranë, 2005).
- 15 Milto Spiromilo, *Greqia dhe Shqipëria* (Kajro, 1942); Ledia Dushku, Përpjekjet e politikës greke për aneksimin e Shqipërisë së jugut: nga diplomacia në veprime të armatosura (shtator 1913 – shkurt 1914), *Studime Historike* 1–2 (2010); Romeo Gurakuqi, *Principata e Shqipërisë dhe Mbretëria e Greqisë 1913–1914* (Tiranë: UET Press, 2011).
- 16 Pranvera Teli (Dibra), *Shqipëria dhe diplomacia angleze 1919–1927* (Tiranë: Nerada, 2005).
- 17 Constantine Demo, *The Albanians in America: The First Arrivals* (Boston, 1960); Iljaz Gogaj, *Shkollat amerikane në Shqipëri* (Tiranë: Drita, 1995).
- 18 Thoma Murzaku, *Politika e Serbisë kundrejt Shqipërisë gjatë Luftës Ballkanike 1912–1913* (Tiranë, 1987); Xheladin Shala, *Marrëdhëniet Shqiptaro-Serbe 1912–1918* (Prishtinë, 1990); Paskal Milo, *Shqipëria dhe Jugosllavia 1918–1927* (Tiranë, 1992); Emine Arife Bakalli, *Marrëdhëniet ekonomike shqiptaro-jugosllave 1929–1939* (Prishtinë, 1995).
- 19 Isa Bicaç, *Marrëdhëniet shqiptaro-malezeze (1881–1914)* (Prishtinë, 2003).
- 20 Adrian Brisku, “Dealing with Smallness in Habsburg Bohemia, Ottoman Albania and Tsarist Georgia in the late Nineteenth and early Twentieth Century,” në *Politics of Smallness in Modern Europe: Size, Identity and International Relations since 1800*, ed. Samuël Kruižinga (London: Bloomsbury, 2022), 57–87.
- 21 Tamtëz.

19. století do 20. let 20. století“ (2017).²² Stejně tak můžeme zmínit i článek historičky Any Lalajové „Rok 1968: Pražské jaro a albánská pevnost“ vydané v rámci studie *Východní Evropa v roce 1968* (2018), v němž se albánská historička dotýká diplomatických, politických, ekonomických a kulturních vztahů mezi Československem a Albánií od konce 40. let do konce 50. let.²³

Naopak české příspěvky k albánským dějinám pocházejí hlavně od historika Pavla Hradečného, jenž v roce 1960 vystudoval albanistiku na Tiranské univerzitě.²⁴ Jeho *Dějiny Albánie* vydané v roce 2008,²⁵ dva roky po jeho smrti, jsou jedním českým historikem hodnoceny jako „první česká syntéza o historii této země [Albánie] geograficky nepříliš vzdálené, leč pro českého čtenáře exotické.“²⁶ Už dříve, v roce 1977, Hradečný napsal knihu *Albánská lidová socialistická republika*.²⁷ Jeho práce z roku 2008 je tak vlastně aktualizací této starší studie. Jediný text popisující přímo vztahy mezi oběma zeměmi je krátká souhrnná kapitola autorů Hradečný, Kamil Pikal a Ladislav Hladký s podtitulem „Česko-albánské vztahy“, jež je součástí Hladkého knihy *Vztahy Čechů s národy a zeměmi jihovýchodní Evropy* vydané Historickým ústavem Akademie věd České republiky v roce 2010.²⁸ Za zmínku taktéž stojí diplomová práce badatele Matěje Křepinského „Období vlády Ahmeta Zoga pohledem československé diplomacie“, jež byla obhájena na Univerzitě Karlově v roce 2017.²⁹ Její část s názvem „Období mezi dvěma světovými válkami jako počátek československo-albánských diplomatických vztahů“ byla zahrnuta i do této monografie.

Vrátíme-li se krátce k Hradečného, Hladkého a Pikalově studii, je třeba zdůraznit, že z chronologické perspektivy nastiňuje hlavní kontury těchto česko-albánských vztahů. Ty se v zásadě opakují i v této publikaci. Jimi shrnuté vztahy (založené více na existující literatuře než na

22 Adrian Brisku, *Renegotiating the Empire, Forging the Nation(-State): The Case of Bohemia/Czechoslovakia through the Political-Economic Thought of Thomas G. Masaryk and Karel Kramář*, *Nationalities Papers* 45, no. 4 (2017), 632–650.

23 Ana Lalaj, 1968: The Prague Spring and the 'Albanian Castle', *Eastern Europe in 1968*, ed. Kevin McDermott and Matthew Stibbe (London: Palgrave Macmillan, 2018), 235–255.

24 Tomáš Chrobák, Recenze: *Dějiny Albánie*, *Akademický Bulletin*. (online) <http://abicko.avcr.cz/2008/6/15/dejiny-albanie.html>.

25 Pavel Hradečný, Ladislav Hladký, *Dějiny Albánie* (Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 2008). 26 Chrobák, „Recenze“.

27 Pavel Hradečný, *Albánská socialistická lidová republika* (Praha, 1977).

28 Ladislav Hladký (ed.), *Vztahy Čechů s národy a zeměmi jihovýchodní Evropy* (Praha: Historický ústav, 2010).

29 Matěj Křepinský, *Období vlády Ahmeta Zoga pohledem československé diplomacie* (Bakalářská práce, Univerzita Karlova, 2017).

archivních zdrojích) jsou rozděleny do pěti časových období – začínají 14. a končí 21. stoletím, zatímco náš sborník rozlišuje tři období v rozmezí od počátku 20. století až do začátku 20. století. Tento odlišný způsob periodizace má své opodstatnění, protože právě jen v posledních více než sto letech je možné hovořit o přímých kontaktech mezi Albánci a Čechy (Slováky). Tyto přímé lidské, kulturní, diplomatické, politické, ekonomické a obchodní vztahy jsou v naší monografii nastíněny z etnografické, literární a historické perspektivy a jako málokdy předtím vychází jejich zmapování z archivních pramenů obou zemí (Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR v Praze, Památník národního písemnictví v Litoměřicích, Státní archiv v Tiraně a Archiv Ministerstva zahraničních věcí Albánie v Tiraně) a z popisů a vzpomínek albánských a českých velvyslanců a jejich předchůdců.

První historické období a zároveň úvodní oddíl tohoto sborníku nazvaný „Počátky vzájemného poznávání: mezi první a druhou světovou válkou“ pokrývá dobu od vypuknutí první světové války až po začátek té druhé. V něm docházelo nejen k mnoha přímým kontaktům mezi Čechy a Albánci, ale jak bylo už výše uvedeno, byly navázány i diplomatické a obchodní vztahy mezi oběma mladými státy. Jen pro srovnání: dvě první časová období v textu Hradečného, Hladkého a Pikala až na několik případů z konce 19. století nesouvisí s přímými kontakty a vztahy mezi oběma národy. V jimi vymezeném prvním období nazvaném „Nejranější fáze česko-albánských kontaktů“ a pokrývajícím dobu od počátku 50. a 60. let 14. století do začátku 19. století je naznačen ohlas činů národního hrdiny Albánie Gjergje Kastriotiho-Skanderbega (1405–1468), bojujícího proti osmanskému vojsku, v českém prostoru; tento ohlas u českých čtenářů přetrvával i po 15. a 16. století. Jejich studie uvádí, že až do 19. století, byla v českých zemích každá zpráva o území obývaného Albánci „zprostředkovaná“ a Češi „začali Albánce ztotožňovat s muslimskými Turky, následkem čehož vůči nim [Albáncům] nechovali vstřícný postoj“.³⁰ Rovněž jimi vymezené druhé období, jež je nazváno „Česko-albánské vztahy od 19. do počátku 20. století“ nemůže odrážet skutečné vztahy, spíše jen dokládá některé první sporadické kontakty. V situaci, kdy český prostor a Češi samotní byli ovlivněni romantickým proudem počátku 19. století, narůstal zájem českých intelektuálů o vzdálené a exotické země a od druhé poloviny století tento zájem cílil i na

30 Pavel Hradečný, Ladislav Hladký, Kamil Pikal, Česko-albánské vztahy, in Ladislav Hladký (ed.), *Vztahy Čechů s národy a zeměmi jihovýchodní Evropy* (Praha: Historický ústav, 2010), 253–262; 254.

albánskou historii, albánský jazyk a kulturu. Příkladem toho byli Pavel Josef Šafařík (1795–1861), který se zabýval albánskými jazykovými a historickými studii, nebo filolog Jan Urban Jarník (1848–1923), který na počátku 80. let 19. století napsal několik knih o albánštině a jenž mohl být jedním z prvních, kteří navázali a udržovali kontakty s osobnostmi albánské kultury, jako např. s folkloristou Thimi Mitkem (1820–1900). Od konce 19. století pak začíná fenomén výprav novinářů do regionů s albánským osídlením, což byl mj. případ Josefa Jakuba Toužimského (1848–1903) a dalších v předvečer první světové války. Tito publicisté vytvářeli jak negativní, tak pozitivní obraz Albánců,³¹ zatímco Albánci v té době neměli o Čechách ani negativní, ani pozitivní představy.

V jejich třetí fázi kontaktů pojmenované „Československo-albánské vztahy v meziválečném období“ se uvádí, že konec první světové války byl dobou, „kdy se česko-albánské vztahy radikálně proměnily,³² čímž se má na mysli skutečný rozmach širších přímých kontaktů, ale i diplomatických, obchodních a společenských vztahů mezi Albánci a Českoslováky. Kromě jiného je z té doby zmíněno založení Československo-albánské společnosti v Praze roku 1922 a s ní spojené vydání knihy z roku 1938 s názvem *Albanie: Úvahy o postavení Albanie ve světě, o jejích dějinách a zemi, o albánské politice, národním hospodářství a albánské kultuře*. Jejimi autory byli českoslovenští spisovatelé, novináři, geografové a ekonomové, kteří sloužili jako rakousko-uhersí vojáci v oblastech Albánie obsazených Rakousko-Uherskem. V knize je zmíněna i osoba prvního československého diplomatického zástupce v Albánii, Josefa M. Kadlece (1889–1952), „velkého propagátora česko-albánských vztahů“.³³

Předkládaná kolektivní monografie se skládá ze šesti historických analýz a tří textů memoárového a přehledového charakteru. Její první část obsahuje tři příspěvky. První dva zkoumají přímé kontakty mezi českými vojáky – někteří z nich se stali členy Československo-albánské společnosti – a Albánci během první světové války a dojmy, které si tyto vojáci z Albánie přinesli. Autorem prvního příspěvku s názvem „Vzpomínky českých vojáků sloužících během první světové války v Albánii“ je albanista Přemysl Vinš. Ve svém článku osvětluje tuto málo známou etapu vztahů Čechů a Albánců, kdy se příslušníci obou národů v relativně krátkém čase poprvé intenzivněji setkávali. Vinš představuje a analyzuje některá literární díla (básně a memoáry) těchto vojáků, jako např. poezii

31 Tamtéž, 255.

32 Tamtéž, 256.

33 Tamtéž, 257.

básníka Stanislava Kostky Neumanna (1875–1947) nebo vzpomínky vojáka Jaroslava Křenka (1980–1964) a argumentuje, že jejich dojmy měly velký vliv na vznik komplexnějšího obrazu Albánců v Československu, který byl výrazně odlišný od obrazu Albánců v předválečném českém tisku.

Stejným kontextem se zabývá i článek albanisty Roberta Dobry s titulem „Češi v albánských horách: etnografie horských kmenů v severoalbánských horách v době první světové války pohledem díla Karla Sellnera“. Ve své analýze vycházející z literárního díla a archivních materiálů se zaměřuje na osobu spisovatele, amatérského archeologa a etnografa Karla Sellnera (1873–1955), jenž jako voják sloužil v severní Albánii. Jeho etnografické práce obsahují stati o klanové identitě oblasti a o kanunu, a jak Dobra uvádí, těmito texty Sellner nevědomky přispěl ke vzniku poněkud romantického pohledu na Albánce ze severu. Jeho vyprávění o nikoliv nepřátelských kontaktech mezi českými vojáky, kteří byli formálně vzato okupanty, proti nimž by Albánci měli bojovat, a albánskými obyvateli, nebo jeho etnografická vyobrazení Albánců na jeho malbách a ilustracích vytvářely v Československu odlišný obraz Albánců. Dobra navíc v Sellnerově díle spatřuje vazby mezi tehdejší českou albanistikou, etnografií a historiografií.

Třetí příspěvek nazvaný „Období mezi dvěma světovými válkami jako počátek československo-albánských diplomatických vztahů“ napsal albanista Matěj Křepinský. Vycházejí z archivních pramenů, Křepinský popisuje, že po recipročním diplomatickém uznání v roce 1922 hodnotily obě země vzájemné vztahy jako přátelské. Autor také uvádí, že se tyto vztahy posilovaly zejména v oblasti obchodu a ekonomiky. Bylo tomu tak z důvodu značného oboustranného zájmu (obchodní dohody podepsaly obě země v letech 1926 a 1934) a dobré pověsti, kterou na albánském trhu získaly československé výrobky a zboží. Na straně druhé však politické vztahy zůstávaly na nízké úrovni. Křepinský tuto skutečnost dává do souvislosti s tím, že Československo nemělo v Albánii žádné přímé politické zájmy. Českoslovenští diplomaté v Tiraně podporovali jugoslávský vliv, neboť Československo a Jugoslávie byly součástí Malé dohody snažící se omezit vliv a tlak fašistické Itálie na albánskou společnost a albánský stát.

Druhá část této monografie je nazvána „Od posilování vztahů k jejich ochlazení: období od konce druhé světové války až do pádu železné opony“ a je vymezena roky 1945 až 1990. Toto časové vymezení víceméně odpovídá kapitole „Československo-albánské vztahy v letech 1945 až 1989 v publikaci od Hradečného, Hladkého a Pikala. Tito autoři uvádějí,

že nástup komunistického režimu na konci druhé světové války „dodal nový impuls československo-albánským vztahům, jež byly v letech 1939 až 1945 zpřetrhány“.³⁴ V popisu tohoto období kladou Hradečný, Hladký a Pikal důraz na několik hlavních událostí ve vzájemných vztazích. Mimo jiné uvádějí, že první diplomatické kontakty byly navázány v roce 1947 v Tiraně prostřednictvím československého velvyslance v Bělehradě. Vzájemné diplomatické vztahy byly povýšeny na úroveň velvyslanectví až v roce 1949 poté, co se také Československo stalo v roce 1948 součástí sovětského bloku. Výše uvedení autoři rovněž zmiňují i skutečnost, že v kontextu vzniku Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP) v roce 1949 a Varšavské smlouvy v roce 1955 se „bilaterální vztahy vyvíjely rychlým tempem... a Albánie během 50. let získala od Československa rozličnou pomoc v mnoha oblastech: od politické a ekonomicko-technické přes zdravotnictví až po kulturu a školství“.³⁵ A když došlo v roce 1961 k roztržce mezi Albánií a Sovětským svazem, byly i tyto všestranné vztahy na další tři desetiletí „výrazně utlumeny“.³⁶ Naše monografie toto období intenzifikace a následného ochlazení vztahů reflektuje ve třech podrobných studiích. Dvě z nich vycházejí z archivního výzkumu a týkají se průběhu politicko-diplomatických a hospodářsko-ekonomických vztahů, zatímco třetí příspěvek přináší poznámky o vztazích v oblasti kultury a školství v dané době.

První příspěvek v druhé části této monografie nese název „Sovětská okupace Československa v roce 1968 a postoj albánského komunistického vedení k potlačení pražského jara: přes Prahu směrem k Peking“ a jejím autorem je albánský historik Artan Puto. Autor nejprve rekapituluje dobré a intenzivní politické a diplomatické vztahy mezi oběma socialistickými republikami, které s ohledem na albánský geopolitický kontext panovaly až do přerušení vztahů socialistické Albánie se Sovětským svazem v roce 1961 z důvodu procesu destalinizace socialistického tábora. To se promítlo i v ochlazení vztahů s Československem. Puto se však zaměřuje především na to, jak albánský komunistický vůdce Enver Hodža (1908–1985) využil okupaci Československa v roce 1968. Studie odkrývá, že Hodža odsoudil sovětskou vojenskou agresi v Československu ani ne tak ze solidarity k Československu, jako spíše proto, aby

34 Pavel Hradečný, Ladislav Hladký, Kamil Pikal, Česko-albánské vztahy, in Ladislav Hladký (ed.), *Vztahy Čechů s národy a zeměmi jihovýchodní Evropy* (Praha: Historický ústav, 2010), 253–262; 254.

35 Tamtéž.

36 Tamtéž.